

Routekaart Verduurzaming Monumenten

Monitoringrapportage monumenten 2022

Namens Routekaart Verduurzaming Monumenten:

RVO, Rik de Lange

Fenicks, Jan-Hylke de Jong

Nationaal Restauratiefonds, Sjoerd Slagter

Inhoud

Monitoringrapportage monumenten.....	2
Inleiding	2
Eerste uitkomsten monitor, nulmeting en afspraken evaluatie	2
Opzet van de monitoring van monumenten	2
Beschrijving van de voorraad	3
De monitoringsresultaten kwantitatief.....	4
De monitoringsresultaten kwalitatief	8

Monitoringrapportage monumenten

Inleiding

Op 31 mei 2019 heeft de monumentensector de 'Routekaart verduurzaming monumenten' (vanaf nu 'routekaart') ingediend bij de toenmalige klimaattafel gebouwde omgeving van het Klimaatakkoord. Sindsdien maakt de doelstelling van de routekaart onderdeel uit van het akkoord.

In de routekaart staat centraal te komen tot een CO₂ reductie van 40% in 2030 en 60% in 2040 als gemiddelde over het gehele monumentenbestand. Deze ambitie geeft uitdrukking aan de wens van de sector om ook de verduurzaming van monumenten op te pakken, maar dit wel te doen met zorg voor het behoud van de monumentale waarden.

Sinds de oplevering van de routekaart in 2019 is door de partners en door de rijksoverheid gewerkt aan de uitvoering van de routekaart. Daarbij is ingezet op:

1. Het stimuleren van monumenteigenaren om hun pand te verduurzamen en het communiceren daarover;
2. Het maken van een prioritering binnen de gehele Nederlandse monumentenvoorraad;
3. Het inzicht verkrijgen in de monumentenvoorraad, het actueel energieverbruik van monumenten en de monitoring van de voortgang van de verduurzaming;
4. Het ontwikkelen van instrumenten voor ondersteuning van beleid door aanpassing of ontwikkeling van regelgeving als bijvoorbeeld streefnormen, subsidieregelingen en uitvoeringsrichtlijnen en uitvoering van pilotprojecten;
5. Het realiseren van goede samenwerking tussen de partners van de routekaart onderling en met partners van andere routekaarten binnen het domein van het maatschappelijk vastgoed.

Eerste uitkomsten monitor, nulmeting en afspraken evaluatie

Op veel van de actiepunten uit de routekaart is voortgang geboekt, zoals op voorlichting en communicatie richting eigenaren en het ontwikkelen van regelgeving. Ook is er een nulmeting uitgevoerd waarmee nu een verbeterd inzicht is verkregen in het echte aantal monumenten dat we in Nederland hebben, inclusief het energieverbruik van een deel van deze objecten. Uit deze meting blijkt ook dat de gewenste daling van het energieverbruik (aardgas) om te komen tot de beoogde CO₂ reductie nog gering is.

Met alle routekaarten binnen het domein van het maatschappelijk vastgoed is – onder leiding van BZK – de afspraak gemaakt dat in 2022 de huidige routekaarten zullen worden geëvalueerd. Hiertoe zijn KPI's vastgesteld zodat ook onderlinge vergelijking mogelijk is. In augustus/september 2022 moeten uiterlijk ook de data van de voortgang van de routekaart monumenten worden aangeleverd (KPI's), inclusief een rapportage.

Opzet van de monitoring van monumenten

Onder verwijzing naar de Routekaart monumenten (2019) kent de de monitoring de volgende systematiek: er wordt een monitor opgezet die een kwalitatief deel kent en een kwantitatief deel. De kwantitatieve toets moet aantonen of de ambitie van de CO₂ reductie wordt gehaald. Kwalitatief wordt vooral gemonitord op ambitie, behoeften, resultaten, belemmeringen en het effect van verduurzaming op monumentale waarde.

Het energieverbruik van de monumenten wordt gevolgd en afgezet worden tegen een basisjaar. Bureau Fenicks berekent het energieverbruik van de monumenten door energieverbruiken op te halen bij de Onafhankelijke Diensten Aanbieders (ODA's) die toegang hebben tot de

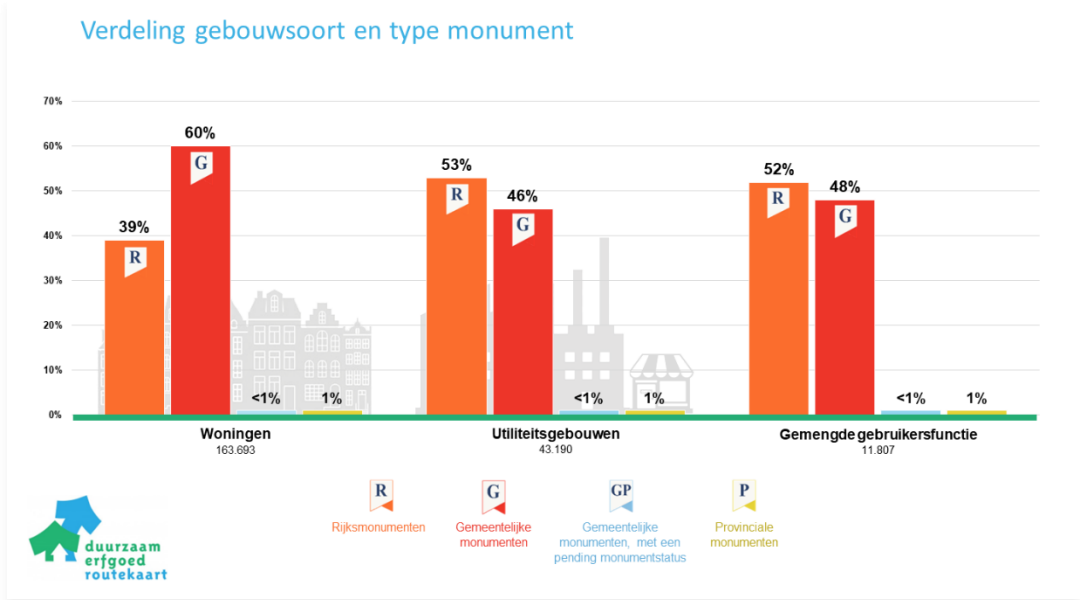
energiemeetgegevens. De verbruiksgegevens zijn toegerekend naar het gebouwoppervlak van het monument. Reden hiervoor is dat het verbruik van individuele gebouwen niet gedeeld kan worden door de ODA's, maar wel het verbruik op postcode 6 basis (cluster van panden). Op de berekende verbruiken is overigens geen klimaatcorrectie toegepast.

Beschrijving van de voorraad

Het bureau Fenicks heeft in opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) een landelijke inventarisatie gedaan van het monumentenbestand. Uit de inventarisatie is gebleken dat de oudere bestanden niet volledig waren en dat er een grote aanwas van 'nieuwe' monumenten had plaatsgevonden. Voor het doel van de monitoringsrapportage beperken we ons tot de monumenten met een verblijfsfunctie, omdat die gebouwen substantieel energie verbruiken en ook kunnen verduurzamen.

RVO heeft in maart jl. van bureau Fenicks een verblijfsobjecten bestand ontvangen met 220.046 verblijfsobjecten/adressen, die soms onderdeel uit kunnen maken van een groter pand.

De verdeling naar gebouwsoort en type monument ziet er als volgt uit:

Bron: Fenicks, 2022

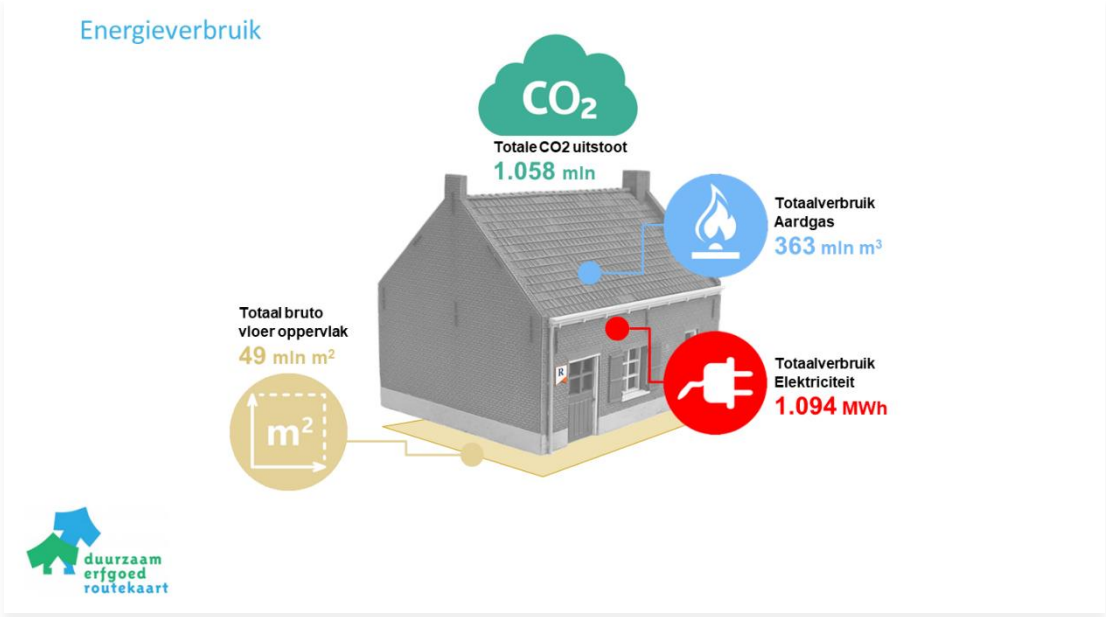
De woningen vormen 74% van het verblijfsobjecten bestand. Van 1.356 adressen kon geen BAG verblijfsfunctie worden vastgesteld. Dit restant vormt minder dan 1% van het verblijfsobjecten bestand. Het monumentenbestand blijft in beweging: door nieuwe aanwijzingen van gemeenten komen er jaarlijks monumenten bij, in het komend jaar zijn dat er naar verwachting zo'n 5.000 stuks.

De verdeling van het oppervlak laat een ander beeld zien dan de aantallen: de woningen beslaan 52% van het oppervlak en de utiliteitsgebouwen 48%.

De monitoringsresultaten kwantitatief

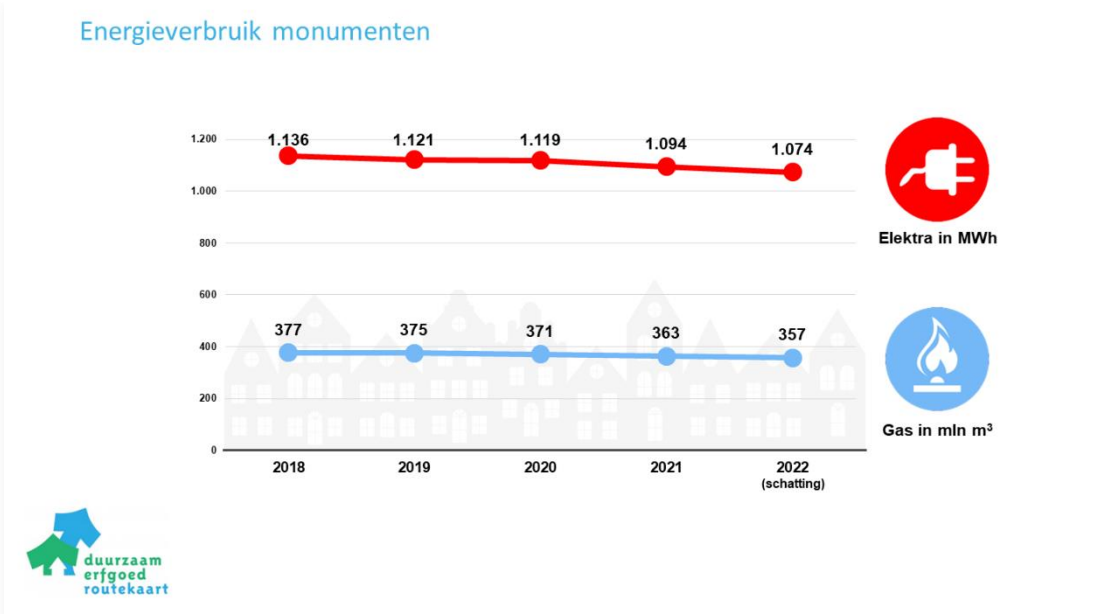
Het energieverbruik is bij een groot deel van de voorraad, 60.000 gebouwen bij een bekende voorraad van 103.000 gebouwen, opgehaald en middels extrapolatie wordt een inzicht gegeven in het verloop van het energieverbruik en uitstoot van de monumentale gebouwen met een verblijffunctie.

Slechts deels is de gevraagde KPI informatie aan te leveren, omdat alleen naar het energieverbruik van de bekende gebouwen is gekeken en andere informatie zoals warmtelevering in dit stadium moeilijk te verkrijgen is. Niet alle door BZK gevraagde KPI's kunnen daardoor ingevuld worden, zie onderstaande infographic gebaseerd op de berekening voor 2021, waarbij voor elektriciteit het vermelde getal in 1.000 Megawatturen is weergegeven:

Bron: Fenicks, 2022

Het energieverbruik dat door bureau Fenicks is berekend laat een volgend beeld zien:

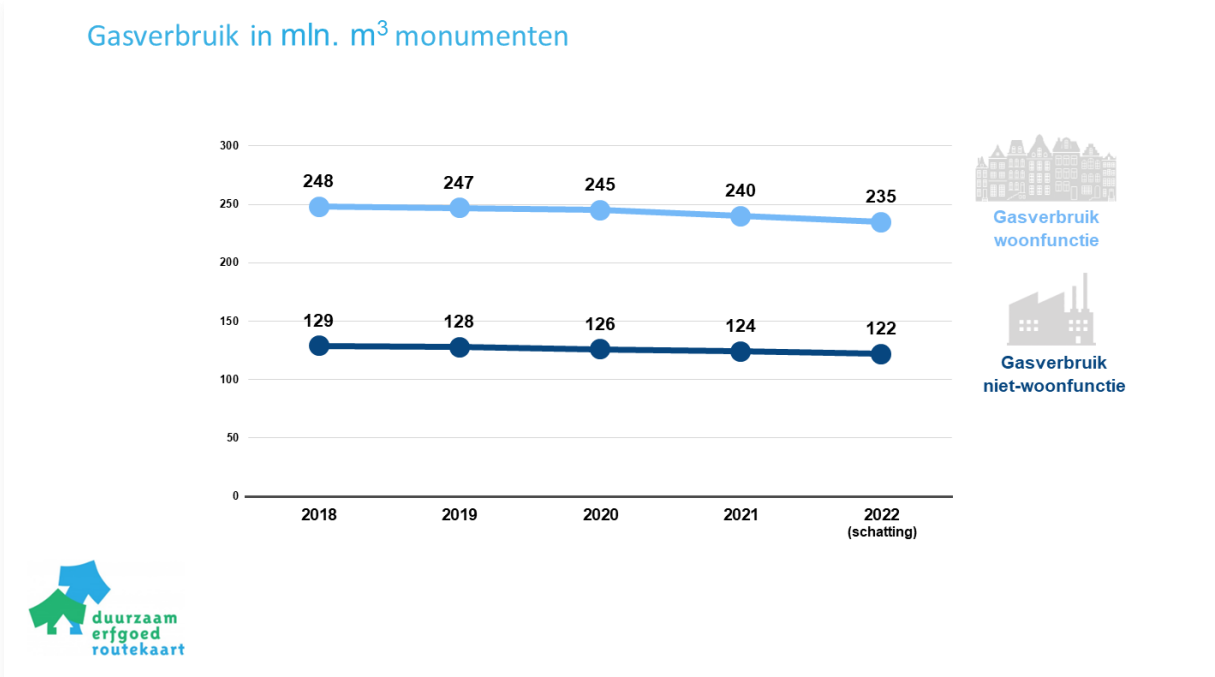

Bron:

Fenicks, 2022

Het verbruik van elektriciteit¹ en gas laat een daling zien. Met daarbij de opmerking dat voor het jaar 2022 een schatting is gemaakt van het verbruik.

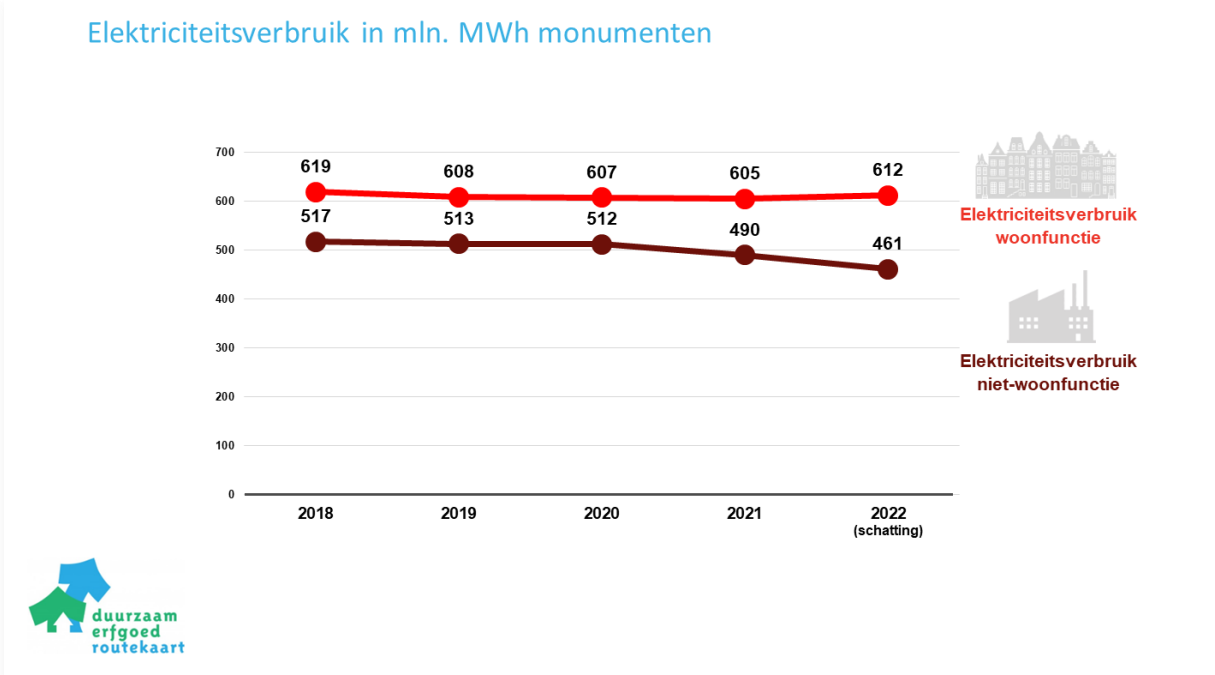
De verdeling naar woonfunctie en niet-woonfunctie (utiliteit) ziet er als volgt uit:

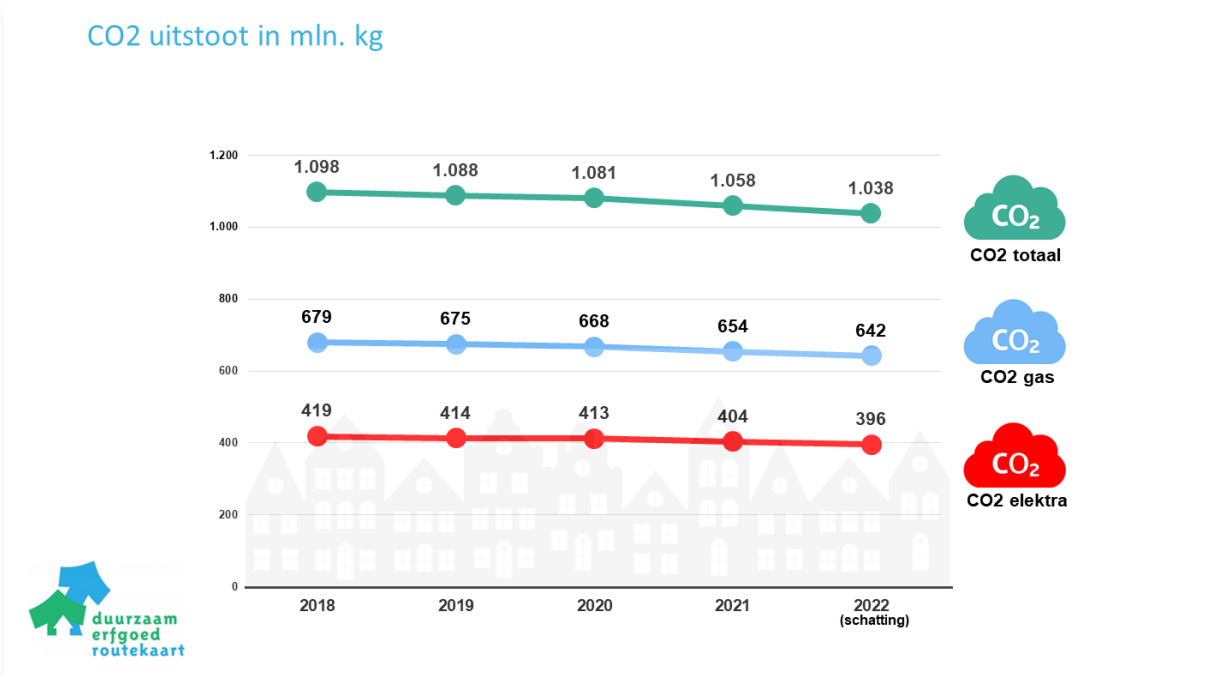
Bron: Fenicks, 2022

¹ De vermelde getallen zijn in GWh en niet in MWh.

Opvallend is dat het elektriciteitsverbruik² van de gebouwen met een niet-woonfunctie, die 48% van het oppervlak vormen, relatief groot is.

Bron: Fenicks, 2022

² Het vermelde elektriciteitsverbruik is weergegeven in mln. KWh ofwel 1.000 MWh.

Bron: Fenicks, 2022

De CO₂ uitstoot laat ook een daling zien. De berekening is gedaan op basis van de omrekenkennantallen die ter beschikking stonden van bureau Fenicks.

Conclusies over de kwantitatieve resultaten

- Het energieverbruik van de monumenten in periode 2018-2022 laat een daling van het energieverbruik zien;
- Qua aantallen zijn de woningen dominant, maar de verhouding ligt anders bij de oppervlakteverdeling waar de niet-woonfuncties bijna een aandeel hebben van 50%;
- Het elektriciteitsverbruik bij de niet-woonfuncties is relatief hoger dan bij de woonfuncties.

De monitoringsresultaten kwalitatief

Jaarlijks zet het Nationaal Restauratiefonds een enquête uit om de monument woningeigenaren te bevragen op relevante topics. De resultaten voor het jaar 2021, gebaseerd op een respons van 500 deelnemers, laten het volgende beeld zien:

- Interesse om te verduurzamen neemt toe 89% (was 81%) is (heel erg) geïnteresseerd in het verduurzamen van het monument;
- Het verlagen van de energierekening 89% (was 86%) is de belangrijkste motivatiefactor om te verduurzamen, gevolgd door comfort 81%, toekomstbestendigheid 76% en milieu 71%;
- 90% van de monumenteigenaren heeft reeds duurzaamheidsmaatregelen genomen;
- 95% van de monumenteigenaren geeft aan het gedrag aan te passen om energieverbruik te verlagen;
- Het merendeel 65% (was 62%) heeft voorafgaand aan het treffen van duurzaamheidsmaatregelen geen advies ingewonnen;
- 70% geeft aan vooraf geen goed inzicht te hebben in de besparingsprognose van duurzaamheidsmaatregelen;
- 80% van de monumenteigenaren verwacht de komende drie jaar meer duurzaamheidsmaatregelen te nemen (was 73%);
- De informatiebehoefte over het verduurzamen van monumenten neemt verder toe, slechts 22% (was 27%) geeft aan voldoende informatie over verduurzaming te kunnen vinden om een bewuste keuze te kunnen maken, 55% (was 51%) vindt het lastig om de juiste informatie te vinden;
- Stijgende energie tarieven zorgen voor een versnelling van investeringen in duurzaamheidsmaatregelen (45%) en maken energiemaatregelen sneller lonend (40%).

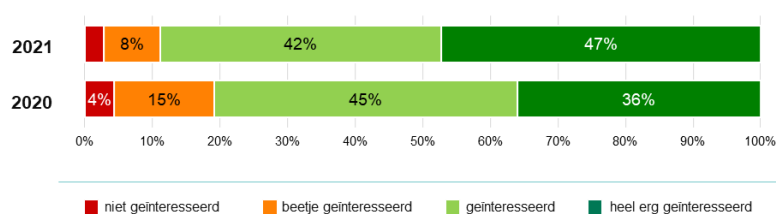
In de volgende slides staat een verdieping op deze resultaten.

Bron: Right Marktonderzoek, 2021.

Interesse verduurzaming

In welke mate bent u geïnteresseerd in het verduurzamen van uw monument?

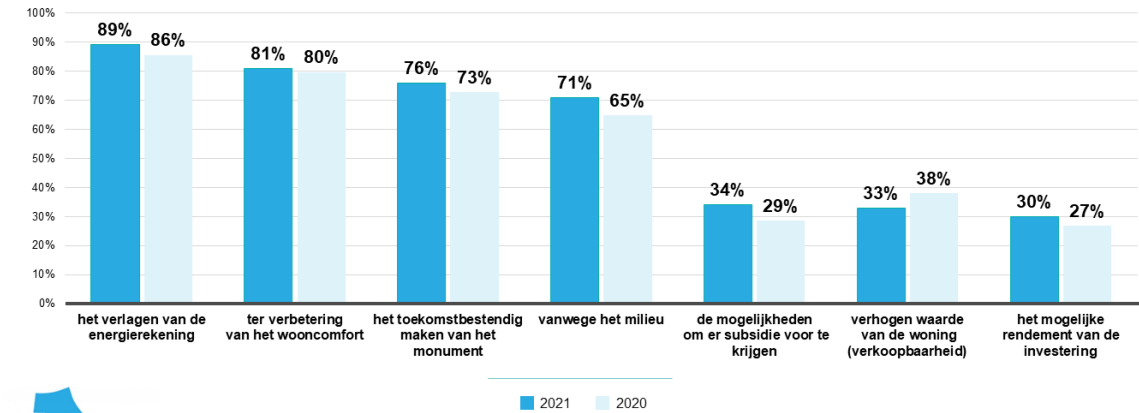
basis: alle respondenten n=500

- De interesse in het verduurzamen van het monument is verder toegenomen. Van de monumenteigenaren is 89% (heel erg) geïnteresseerd in het verduurzamen van hun monument (2020: 81%).

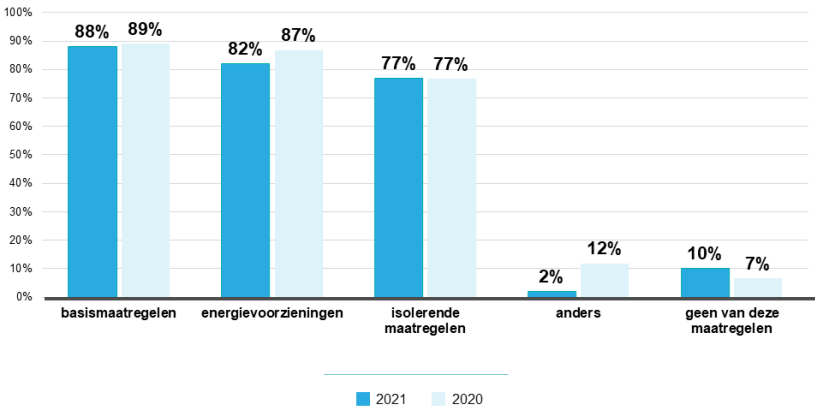
Motivatiefactoren

Wat zijn voor u de belangrijkste reden(en) om duurzaamheidsmaatregel(en) aan uw monument te laten aanbrengen?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=452

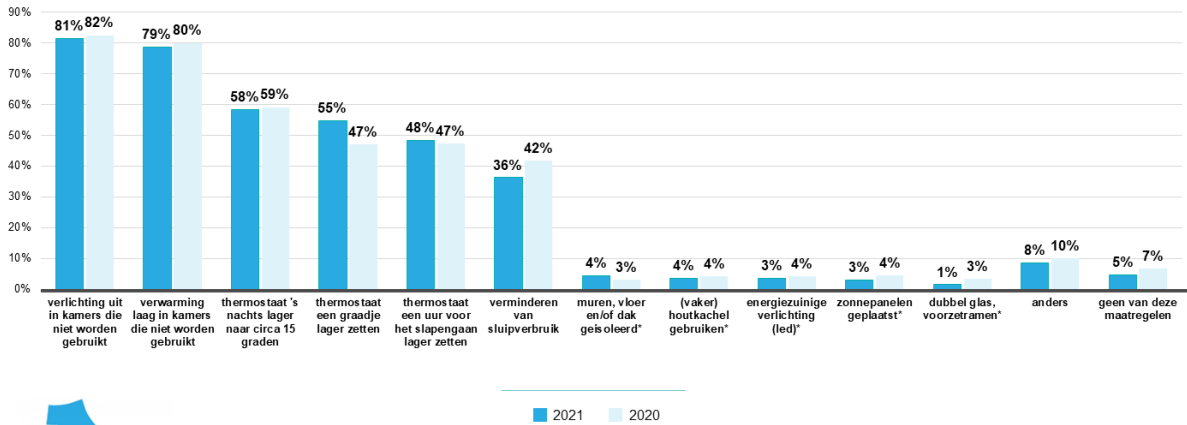
Reeds verduurzaamd

Welke van de volgende duurzaamheidsmaatregelen heeft u genomen in uw monument?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: alle respondenten n=500

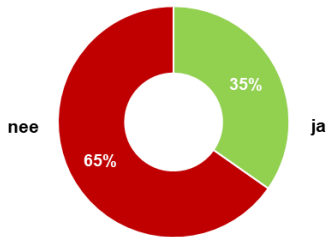
Aanpassing gedrag

Wat doet u nu al in uw monument om minder energie te verbruiken?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: alle respondenten n=500

Wel/geen advies vooraf

Heeft u advies ingewonnen bij een adviseur voor het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=452

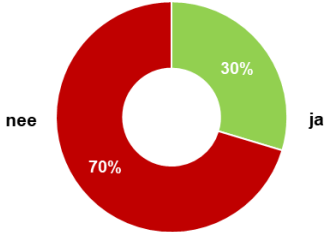

- 35% van de monumenteigenaren die geïnvesteerd hebben in duurzaamheidsmaatregelen, heeft voorafgaand hieraan advies ingewonnen bij een adviseur (was 38%).

Beperkt inzicht besparingsprognose

Had u van te voren goed inzicht in de besparingsprognose bij het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=452

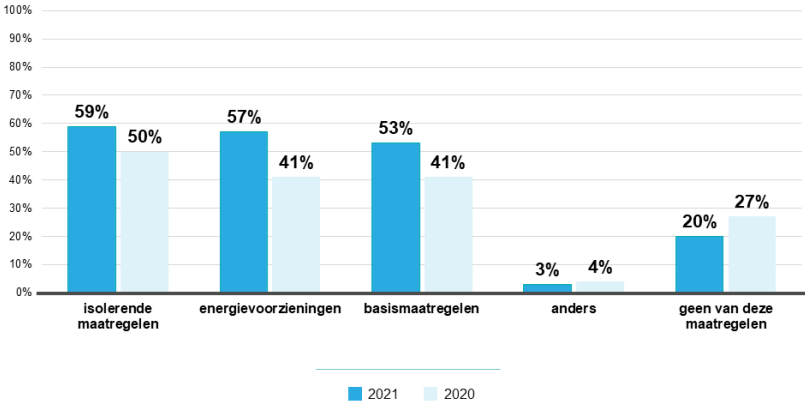

- Exact gelijk aan 2020 heeft 30% van de monumenteigenaren aangegeven van te voren goed inzicht te hebben gehad in de besparingsprognose bij het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en).

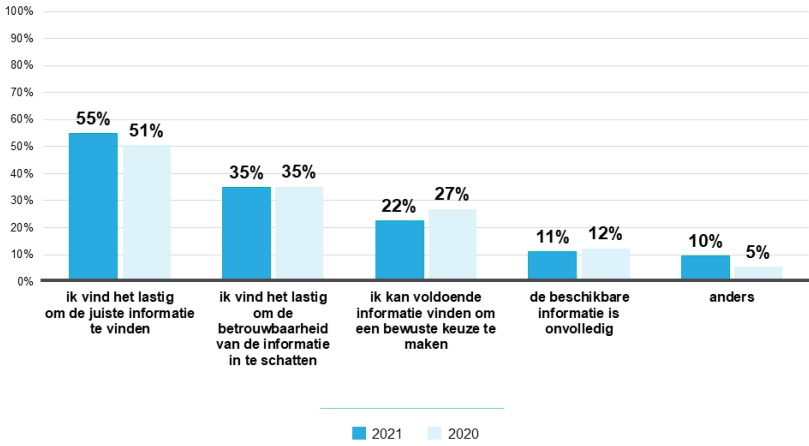
Ambitie

Overweegt u binnen de komende drie jaar één van de volgende duurzaamheidsmaatregelen te nemen?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: alle respondenten n=500

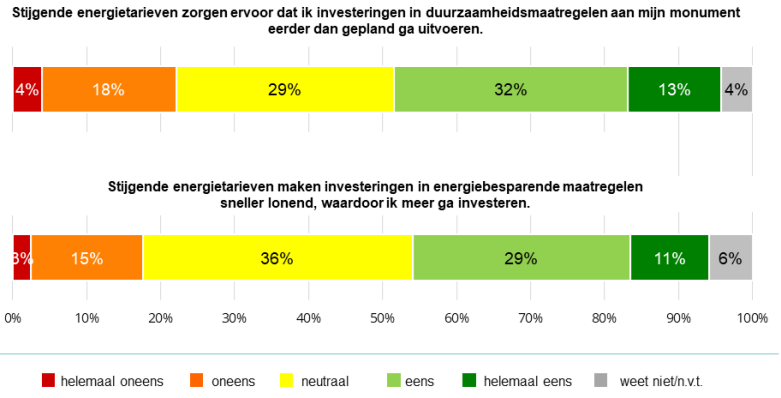
Informatiebehoefte

Wat vindt u van de beschikbare informatie over de verduurzaming van monumenten?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: alle respondenten n=500

Energietarieven als katalysator

Twee stellingen over de gevolgen van stijgende energietarieven. Kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens bent?
vijfpuntenschaal, basis: n=357

Conclusies over de kwalitatieve resultaten

- Er is sprake van toenemende interesse in verduurzaming, ook verwacht men de komende jaren meer te verduurzamen al dan niet aangejaagd door de hogere energieprijzen;
- Er is een toenemende behoefte aan informatie over verduurzaming, bij een nog achterblijvende informatievoorziening. Misschien is dat laatste de reden dat vooraf te weinig advies wordt ingewonnen;
- Bij veel monumenten zijn al verduurzamingsmaatregelen getroffen. Dat kan deels een verklaring zijn voor de daling van het energieverbruik.

Aanbevelingen

- De kwantitatieve monitoring kan worden verbeterd door het energieverbruik van de hele bekende voorraad te monitoren op basis van CBS verbruiken;
- Door te corrigeren op graaddagen zou het trendbeeld verbeterd kunnen worden;
- Ook een correctie op het verbruik in de Corona periode, waarin mensen meer zijn gaan thuiswerken, zou dit beeld kunnen verbeteren;
- In hoeverre monumenteigenaren gebruik maken van de modernere verduurzamingstechnieken, zoals een warmtepomp is nog onbekend. Dat zou onderzocht moeten worden;
- Het aanjagen van het gebruik van de moderne technieken en het goed informeren over voordelen en verwachte resultaten, zou de monumenteigenaren kunnen helpen in hun verduurzamingslag.